Lietas Nr. A420310614
Lietas arhīva Nr. AA43-0944-16/13

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2016.gada 8.jūnijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente S.Kanenberga,
tiesneses D.Makarova un I.Višķere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktores 2014.gada 22.maija lēmuma Nr.09-7/3532 atzīšanu par prettiesisku, sakarā ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 29.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – aģentūra) Rīgas pilsētas Vidzemes nodaļas 2014.gada 14.aprīļa lēmumu Nr.14/942468 pieteicējai /pers. A/ atteikts piešķirt bezdarbnieka pabalstu, jo pēdējo 12 mēnešu periodā pirms bezdarbnieka statusa iegūšanas dienas obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas bezdarba gadījumam par bezdarbnieku veiktas sešus mēnešus, kas ir mazāk nekā likumā noteiktie deviņi mēneši.

Nepiekrītot minētajam lēmumam, pieteicēja to apstrīdēja.

[2] Ar aģentūras direktores 2014.gada 22.maija lēmumu Nr.09-7/3532 „Par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Vidzemes nodaļas 2014.gada 14.aprīļa lēmumu Nr.14/942468 „Par atteikumu piešķirt bezdarbnieka pabalstu”” (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) iepriekš minētais lēmums atstāts negrozīts.

Pārsūdzētajā lēmumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[2.1] Pieteicējai likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” 5.panta pirmajā daļā noteiktais 12 mēnešu periods, kura laikā viņai jābūt apdrošinātai bezdarba gadījumam ne mazāk kā deviņus mēnešus, lai rastos tiesības uz bezdarbnieka pabalstu, ir laiks no 2013.gada 27.marta līdz 2014.gada 26.martam. Aģentūras rīcībā esošā Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – dienests) sniegtā informācija apliecina, ka pieteicēja minētajā laika periodā reģistrēta kā darba ņēmēja SIA „/Nosaukums A/”, ar kuru darba tiesiskās attiecības pārtrauktas 2014.gada 12.februārī sakarā ar darba devēja likvidāciju.

Minētajā 12 mēnešu periodā pieteicējai reģistrēti darbā gūtie ienākumi tikai sešus mēnešus (saskaņā ar dienesta informāciju aģentūras Rīgas pilsētas Vidzemes nodaļas 2014.gada 14.aprīļa pieņemšanas dienā). Pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas dienā aģentūra konstatējusi, ka ir mainījušies lietas faktiskie apstākļi un pieteicējai reģistrēti darbā gūtie ienākumi astoņus mēnešus. Tomēr tiesības uz bezdarbnieka pabalstu nav radušās.

[2.2] Pieteicējas darba devējs visā periodā, kura viņa bija darba ņēmēja, nav uzrādījis pieteicējas ienākumus un tādējādi nav izpildījis likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 20. un 21.pantā uzlikto pienākumu norādīt ienākumus ikmēneša ziņojumā, aprēķināt un veikt sociālās iemaksas.

[2.3] Likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” 5.pantā ietvertie vārdi „bija jāveic” attiecināmi uz tiem gadījumiem, ja iemaksas ir reģistrētas. Pieteicējai nav reģistrēti ienākumi (nav uzrādīts obligāto iemaksu objekts) periodā no 2013.gada 1.novembra līdz 2014.gada 12.februārim, no kuriem būtu aprēķināmas un veicamas sociālās iemaksas. Tātad minētajā periodā pieteicēja nav apdrošināta bezdarba gadījumam.

[2.4] Pieteicējas darba devējam ar tiesas spriedumu pasludināts maksātnespējas process un iecelts maksātnespējas administrators, kuram aģentūra lūgusi sniegt informāciju par to, vai pieteicējai tiks reģistrēti darbā gūtie ienākumi arī turpmākos mēnešos, kuros viņa bija darba ņēmēja SIA „/Nosaukums A/”. No saņemtās atbildes (*lietas 39. lapa*) izriet, ka Latvijas Republikai dienesta personā ir tiesības iesniegt kreditora pieteikumu. Turpmāka nodokļu nomaksa ir iespējama, ja būs pieejami naudas līdzekļi.

[3] Administratīvajā rajona tiesā 2014.gada 19.jūnijā saņemts pieteicējas pieteikums. Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2014.gada 26.jūnija lēmumu pieņemts pieteikums daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu – bezdarbnieka pabalsta piešķiršanu, un ierosināta administratīvā lieta.

Pieteikumā norādīts turpmāk minētais.

[3.1] Pārsūdzētajā lēmumā nekorekti interpretēta likuma ,,Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 5.panta pirmā daļa, sašaurinot normā ietvertās pieteicējas tiesības. Netika piemērots minētajā normā paredzētais gadījums, kas paredz tiesības uz bezdarbnieka pabalstu, ja par bezdarbnieku Latvijas Republikā bija jāveic obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas bezdarba gadījumam ne mazāk kā deviņus mēnešus pēdējo 12 mēnešu periodā pirms bezdarbnieka statusa iegūšanas dienas.

[3.2] Pieteicējas darba devējam bija jāveic obligātas sociālās apdrošināšanas iemaksas bezdarba gadījumam par pieteicēju visu darba tiesisko attiecību ietvaros, tas ir, par periodu no 2012.gada 22.oktobra līdz 2014.gada 19.martam.

[3.3] Pārsūdzētajā lēmumā nepamatoti nav piemērota likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 5.panta otrā daļa kopsakarā ar likumu „Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" un Ministru kabineta 2011.gada 27.decembra noteikumu Nr.995 „Maksātnespējīgo darba devēju darbinieku prasījumu apmierināšanas un administratora atlīdzības izmaksas kārtība" 14.punktu, kas uzliek par pienākumu izmaksāt visus darbinieku prasījumus no darbinieku prasījumu garantiju fonda. Minētais pamato to, ka obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas bezdarba gadījumam par pieteicēju bija jāveic un tiks veiktas par visu darba tiesisko attiecību periodu.

[4] Administratīvajā rajona tiesā saņemti atbildētājas aģentūras paskaidrojumi, ka tā pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā minētajiem argumentiem, kā arī lūdz tiesvedību izbeigt.

Papildus norādīts turpmāk minētais.

[4.1] Likuma ,,Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 5.pantā ietvertie vārdi ,,bija jāveic" attiecināmi uz tiem gadījumiem, ja ir reģistrētas iemaksas. Pieteicējai nav reģistrēti ienākumi SIA ,,/Nosaukums A/" (nav uzrādīts obligāto iemaksu objekts), ar kuru pārtrauktas darba tiesiskās attiecības 2014.gada 12.februārī sakarā ar darba devēja likvidāciju, periodā no 2013.gada 1.novembra līdz 2014.gada 12.februārim, no kuriem būtu aprēķināmas un veicamas sociālās iemaksas. Tātad šajā periodā pieteicēja nav apdrošināta bezdarba gadījumam.

[4.2] Pieteicējas apsvērumiem par iespējamo atbrīvošanas datumu, tas ir, ka darba attiecībām vajadzēja būt izbeigtām 2014.gada 19.martā (kas gan nesakrīt ar pieteicējas iesniegumu par bezdarbnieka pabalsta piešķiršanu, kurā pieteicēja ir norādījusi 2014.gada 17.janvāri kā darba attiecību izbeigšanas datumu) nav nozīmes, un tas nav arī atteikuma iemesls, jo aģentūrai ir saistoši no dienesta saņemtie dati. Saskaņā ar Ministru kabineta 2008.gada 21.oktobra noteikumu Nr.866 ,,Vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķināšanas kārtība bezdarbnieka pabalsta apmēra noteikšanai un bezdarbnieka pabalsta un apbedīšanas pabalsta piešķiršanas, aprēķināšanas un izmaksas kārtība" 12.punktu pabalstu izmaksā pēc tam, kad no dienesta ir saņemtas darba devēja sniegtās ziņas par to, ka attiecīgā persona ir zaudējusi darba ņēmēja statusu.

[4.3] Attiecībā uz pieteicējas argumentu, ka pārsūdzētais lēmums ir pieņemts atrauti no kopējās tiesību sistēmas, aģentūra paskaidro, ka tai ir saistoša dienesta sniegtā informācija. Līdz ar to, kamēr darba devējs (maksātnespējas procesa administrators) nav iesniedzis dienestam ziņojumu par obligāto iemaksu objektu un obligātajām iemaksām no darba ņēmēju ienākumiem, aģentūrai nav pamata pieņemt pieteicējai labvēlīgu lēmumu par bezdarbnieka pabalsta piešķiršanu. Pieteicējai ir jāvēršas pie maksātnespējas procesa administratora par darba devēja ziņojumu precizēšanu dienestā.

[4.4] Tiesvedība pieteikumā pret aģentūru ir izbeidzama (Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punkts), jo strīda cēlonis ir tas, ka darba devējs (maksātnespējas procesa administrators) nav iesniedzis dienestā ziņojumu par obligāto iemaksu objektu darba ņēmējiem. Pēc šī ziņojuma iesniegšanas būs mainījušies faktiskie apstākļi, kas savukārt būtu par pamatu administratīvā procesa uzsākšanai no jauna saistībā ar personas iesniegumu par bezdarbnieka pabalsta piešķiršanu.

[5] Administratīvajā rajona tiesā no aģentūras saņemta informācija, ka aģentūras Rīgas pilsētas Vidzemes nodaļa, pamatojoties uz dienesta sniegto informāciju par iemaksu veikšanu, 2015.gada 25.martā pieņēma lēmumu Nr.15/736729, ar kuru pieteicējai piešķīra bezdarbnieka pabalstu no 2014.gada 27.marta līdz 2014.gada 26.decembrim.

Aģentūra norādīja, ka līdz ar to lietā ir mainījušies faktiskie apstākļi un pieteicējai ir pamats atteikties no pieteikuma.

[6] Ņemot vērā aģentūras sniegto informāciju, Administratīvā rajona tiesa lūdza procesa dalībniekus sniegt viedokli par tiesvedības izbeigšanu lietā sakarā ar apstākli, ka tiesiskais strīds, kas bija par pamatu pieteikuma iesniegšanai tiesā, ir izbeidzies.

No aģentūras saņemts viedoklis, ka lietā ir nevis jāizbeidz tiesvedība, bet pieteicējai ir jāatsakās no pieteikuma, jo ir mainījušies faktiskie lietas apstākļi, kas bija par pamatu pieņemt lēmumu par bezdarbnieka pabalsta piešķiršanu.

Savukārt no pieteicējas saņemts viedoklis, ka viņa piekrīt, ka lietā ir izbeidzies tiesiskais strīds un ka lietā var izbeigt tiesvedību.

Administratīvās rajona tiesas sēdē pieteicēja nepiekrita aģentūras viedoklim, ka viņai būtu jāatsakās no pieteikuma. Pieteicējas ieskatā pārsūdzētais lēmums izdošanas brīdī ir bijis prettiesisks. Pieteicēja pieļāva nākotnē iespējamu prasījumu saņemt atlīdzinājumu saistībā ar pārsūdzētā lēmuma prettiesiskumu un tādēļ norādīja, ka uztur pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atzīšanu par prettiesisku.

[7] Ar Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 29.maija spriedumu pieteikums apmierināts.

Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[7.1] Tā kā aģentūra ir izdevusi tāda satura administratīvo aktu, kādu pieteicēja vēlējusies, tiesai neskatīja prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Augstākā tiesa) ir norādījis, ka kontrole par nelabvēlīga

administratīvā akta tiesiskumu tiek veikta tikai gadījumā, kad tam ir nozīme nākotnē, proti, atlīdzinājuma pieprasīšanai vai lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 82.panta pirmo daļu strīds par izpildīta vai citādi spēku zaudējuša administratīvā akta tiesiskumu ir iespējams divos gadījumos – atlīdzinājuma pieprasīšanai vai lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos. Lai arī konkrētā norma pēc tās vārdiskā formulējuma attiecas uz iestādes stadiju (apstrīdēšanu) un gadījumu, kad administratīvais akts ir bijis izdots, Augstākās tiesas ieskatā, norma ir piemērojama plašāk, jo tajā ir ietverts viens no administratīvā procesa principiem – gadījumā, ja strīds pēc būtības ir beidzies (nelabvēlīgais administratīvais akts vairs nav spēkā vai arī, tieši pretēji, prasītais labvēlīgais administratīvais akts ir izdots), kontrole pār administratīvā akta tiesiskumu tiek veikta tikai gadījumā, kad tam ir nozīme nākotnē. Parastā gadījumā kontroles veikšana saistīta ar personas esošu vai nākotnē iespējamu prasījumu saņemt atlīdzinājumu. Retākos gadījumos tas nepieciešams, lai novērstu personas nonākšanu līdzīgā situācijā (*skat. Augstākās tiesas 2012.gada 4.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-143/2012 9.punktu*).

Tā kā pieteicēja ir norādījusi, ka pieļauj iespēju nākotnē prasīt atlīdzinājumu, turklāt nav izslēdzama varbūtība, ka pieteicēja nonāk līdzīgā situācijā, tiesa uzskatīja par iespējamu un nepieciešamu veikt tiesas kontroli pār pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu. Līdz ar to pieteicējas prasījums precizējams kā pieteikums par pārsūdzētā lēmuma atzīšanu par prettiesisku.

[7.2] Lietā pēc būtības ir strīds par tiesību normu interpretāciju.

Likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 5.panta pirmā daļa (*šeit un turpmāk redakcijā, kāda bija spēkā pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī*) noteic, ka tiesības uz bezdarbnieka pabalstu ir bezdarbniekam, kuram apdrošināšanas stāžs ir ne mazāks par vienu gadu, ja par viņu Latvijas Republikā ir veiktas vai bija jāveic obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas bezdarba gadījumam ne mazāk kā deviņus mēnešus pēdējo 12 mēnešu periodā pirms bezdarbnieka statusa iegūšanas dienas. Lietā nav strīda, ka par pieteicēju iemaksas bezdarba gadījumam pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī nebija veiktas.

Minētā norma tiešā tekstā nosaka, ka priekšnoteikums tiesībām uz bezdarbnieka pabalstu nav saistīts tikai ar faktisku iemaksu veikšanu, bet tas izpildās arī tad, ja par personu minētajā periodā bija jāveic iemaksas. Aģentūras ieskatā tas sasaistāms ar nosacījumu, ka iemaksu objektam jābūt reģistrētam dienestā.

Tiesa šādam viedoklim nepiekrita turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

[7.2.1] Atbilstoši likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 6.panta pirmās daļas 1.punktam apdrošināšanas stāžu, kas dod tiesības uz bezdarbnieka pabalstu, veido arī periodi, par kuriem veiktas iemaksas bezdarba gadījumam saskaņā ar likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu". No šā likuma 1.panta 2.punkta „a" apakšpunkta, 5.panta pirmās un ceturtās daļas un 6.panta pirmās daļas kopsakarā izriet, ka persona, kura nodarbināta uz darba līguma pamata pie darba devēja – iekšzemes nodokļu maksātāja, – darba ņēmējs – ir pakļauta visiem sociālās apdrošināšanas veidiem, tostarp apdrošināšanai pret bezdarbu un tai (par to) jāveic sociālās iemaksas, sākot ar dienu, kad šī persona ir ieguvusi minēto darba ņēmēja statusu (*skat. Augstākās tiesas 2012.gada 10.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-83/2012 10.punktu*).

[7.2.2] Sociālās iemaksas ir jāaprēķina no personas katra mēneša algotā darbā aprēķinātiem ienākumiem un jāveic arī katru mēnesi. Taču atbilstoši likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 20. un 21.pantam tas ir nevis paša darba ņēmēja, bet gan darba devēja pienākums. Atbilstoši minētā likuma 23.pantam darba devēja pienākums ir arī ik mēnesi līdz sociālo iemaksu veikšanai noteiktajam termiņam iesniegt dienestā ziņojumu par sociālajām iemaksām. Šādas ar ziņojumu iesniegtās ziņas dienests paziņo aģentūrai, kura tās reģistrē un izmanto, lai noteiktu personas tiesības uz bezdarbnieka pabalstu. Tādējādi, ja darba devējs nav izpildījis vai nav izpildījis pienācīgā kārtā minētos pienākumus vai pieļāvis kļūdas, aģentūras rīcībā esošās ziņas var neatbilst faktiski esošajiem apstākļiem (*skat. Augstākās tiesas 2012.gada 10.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-83/2012 11.punktu*).

[7.2.3] Lietā nav strīda par to, ka pieteicējas darba attiecības ar SIA „/Nosaukums A/" pastāvējušas vismaz līdz 2014.gada 12.februārim.

Nav apstrīdams arī tas, ka darba devējam laika periodā, kamēr pieteicēja atradās ar viņu darba tiesiskajās attiecībās, ik mēnesi bija jāizdara par pieteicēju sociālās iemaksas un jāreģistrē tās dienestā.

Apstāklis, ka darba devējs ignorējis šo pienākumu, nedrīkstēja radīt nelabvēlīgas sekas pieteicējai attiecībā uz sociālās palīdzības saņemšanu.

Augstākā tiesa norādījusi, ka pieļautas formālas kļūdas sociālo iemaksu reģistrēšanā nevar būt šķērslis tam, lai pieteicēja apdrošināšanas stāžs netiktu noteikts pareizi (*skat. Augstākās tiesas 2012.gada 10.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-83/2012 11.punktu, 2011.gada 24.marta sprieduma lietā Nr.SKA-142/2011 10.punktu*).

[7.2.4] Tādējādi nav pareiza aģentūras veiktā likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 5.panta pirmajā daļā ietvertā vārdu savienojuma „bija jāveic [iemaksas bezdarba gadījumam]" interpretācija, to sasaistot ar obligātu nosacījumu par atbilstošu ziņu esamību dienesta rīcībā. Šāda pieeja ir pārāk formāla. Aģentūrai, ņemot vērā pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumā par sākotnējo lēmumu sniegtās norādes, bija tās jāpārbauda un jāvadās pēc faktiskajiem apstākļiem attiecībā uz pieteicējas darba tiesisko attiecību statusu, nevis jāaprobežojas tikai ar dienestā reģistrētajām ziņām.

[7.3] Tā kā pieteicējas darba devējam laika periodā no 2013.gada 27.marta līdz 2014.gada 12.februārim ik mēnesi bija jāizdara par pieteicēju sociālās iemaksas un jāreģistrē tās dienestā, attiecībā uz pieteicēju pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī bija izpildījies nosacījums par to, ka bija jāveic obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas bezdarba gadījumam ne mazāk kā deviņus mēnešus.

Līdz ar to pieteicējai pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī bija tiesības uz bezdarbnieka pabalsta saņemšanu. Tādējādi pārsūdzētais lēmums, ar kuru šīs tiesības tika liegtas, ir prettiesisks.

[8] Par Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 29.maija spriedumu atbildētāja iesniedza apelācijas sūdzību, kurā lūgts pieteikumu noraidīt.

Apelācijas sūdzībā norādīts turpmāk minētais.

[8.1] Lietā ir strīds par likuma ,,Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 5.panta pirmās daļas interpretāciju, proti, vai pieteicēja aģentūras lēmuma pieņemšanas brīdī bija apdrošināta bezdarba gadījumam, ja viņas darba devējs viņai nebija aprēķinājis un reģistrējis darba ienākumus un valsts obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas.

No likuma ,,Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 5.panta pirmās un ceturtās daļas, 13.panta otrās daļas un 23.panta pirmās daļas izriet, ka, tā kā pieteicējas darba devējs pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī ne tikai nebija veicis obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas bezdarba gadījumam deviņus mēnešus, bet vispār nebija aprēķinājis obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas, tad pieteicējai neradās tiesības uz bezdarbnieka pabalstu.

[8.2] Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) ar 2001.gada 13.marta spriedumu lietā Nr.2000-08-0109 atzina likuma ,,Par valsts sociālo apdrošināšanu" pārejas noteikumu 1.punktu par neatbilstošu Satversmes 109.pantam un par spēkā neesošu no sprieduma publicēšanas dienas attiecībā uz tām obligāti sociāli apdrošināmajām personām, kuras sociālās apdrošināšanas iemaksas veic ar citu personu starpniecību vai par kurām maksājumus izdara citas personas. Proti, neatkarīgi no tā, ka darba devējs nav veicis valsts obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas, darba ņēmējs ir apdrošināts visiem apdrošināšanas veidiem, ja par viņu ir aprēķinātas apdrošināšanas iemaksas. Tātad, lai darba ņēmējs būtu apdrošināts visiem apdrošināšanas veidiem, darba devējam par darba ņēmēju ir jānorāda obligātais apdrošināšanas iemaksu objekts (jābūt reģistrētiem darba ienākumiem un aprēķinātām obligātajām iemaksām).

Pieteicējas gadījumā aģentūras 2014.gada lēmuma pieņemšanas brīdī tiesību noteikšanai 12 mēnešu periodā pieteicējai nebija reģistrētas aprēķinātās obligātās apdrošināšanas iemaksas vismaz deviņus mēnešus, līdz ar to viņai neradās tiesības uz bezdarbnieka pabalstu. Savukārt sakarā ar pieteicējas darba devēja maksātnespējas procesu pieteicējai laika periodā no 2013.gada 27.marta līdz 2014.gada 26.martam papildus jau iepriekš reģistrētajām iemaksām tika reģistrētas aprēķinātās iemaksas arī par 2013.gada decembri, 2014.gada janvāri un februāri. Lai gan faktiski valsts sociālās apdrošināšanas netika veiktas, tomēr pieteicējai radās tiesības uz bezdarbnieka pabalstu sakarā ar aprēķinātajām un reģistrētajām obligātajām apdrošināšanas iemaksām.

[8.3] Tiesas atsaukšanās uz Augstākās tiesas spriedumiem nav pamatota. Gan Augstākās tiesas 2011.gada 24.marta spriedumā lietā Nr.SKA-142/2011, gan 2012.gada 10.aprīļa spriedumā lietā Nr.SKA-83/2012 darba devējs par darba ņēmēju nebija reģistrējis valsts obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas atbilstoši faktiskajiem apstākļiem, proti, vairāku mēnešu ienākumi tika reģistrēti vienā mēnesī. Tādēļ šīs formālās kļūdas iemaksu reģistrēšanā nevar būt šķērslis, lai noteiktu deviņu mēnešu apdrošināšanas iemaksu veikšanu. Tas, par kādu periodu šie ienākumi personai ir aprēķināti, bija konstatējams no tiesas sprieduma lietā par atjaunošanu darbā. Savukārt pieteicējas gadījumā atšķirībā no šīm Augstākajā tiesā izskatītajām lietām nebija dokumentu, kas pierādītu, kāds ir pieteicējas obligāto iemaksu objekts (darba devēja personai aprēķinātie ienākumi).

Lai gan pieteicējas darba devējs faktiski nebija veicis valsts obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas sakarā ar līdzekļu trūkumu, kādēļ arī bija pasludināts maksātnespējas process, tas viņu neatbrīvoja no pienākuma reģistrēt pieteicējai aprēķinātos ienākumus un aprēķinātās obligātās iemaksas. Tas savukārt nozīmē, ka pārsūdzētais lēmums, kas balstīts uz saņemto informāciju, ir tiesisks.

[9] Administratīvajā apgabaltiesā pieteicējas paskaidrojumi par apelācijas sūdzību nav saņemti.

[10] Apgabaltiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmajai daļai administratīvo lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[11] Rakstveida procesā pārbaudījusi lietas materiālus un novērtējusi lietā esošos pierādījumus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka aģentūras apelācijas sūdzība nav pamatota.

[12] Administratīvo tiesu judikatūrā ir konsekventi atzīts (*sk., piemēram, Augstākās tiesas 2012.gada 4.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-339/2012 8.punktu, 2008.gada 23.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-445/2008 8.punktu*), ka, izskatot pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai ir jāpārbauda, vai pastāv labvēlīga administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi. Administratīvais akts, ar kuru iestāde atteikusi apmierināt pieteicēja prasījumu, šādā gadījumā ir vērtējams vienīgi kā priekšnoteikums, lai persona varētu vērsties tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu (lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas rezultāts), bet šā negatīvā administratīvā akta atcelšana nav patstāvīgs pieteikuma priekšmets.

Šāda nostādne izriet no apstākļa, ka atteikuma izdot labvēlīgu aktu, kas ir negatīvs administratīvais akts, atcelšana nedod pieteicējam labumu, kuru pieteicējs vēlas iegūt. Tādu dod vienīgi labvēlīga administratīvā akta izdošana. Gadījumā, ja tiek pieņemts lēmums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, iepriekš izdotais atteikums automātiski zaudē spēku. Tādējādi atteikuma izdot labvēlīgu administratīvo aktu atcelšana, vienlaikus neuzliekot pienākumu izdot labvēlīgu administratīvo aktu, ir bezjēdzīga, jo tā nerada tiesiskas sekas. Līdz ar to tajos gadījumos, kad pieteicējs vērsies tiesā ar prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, pieteicēja lūgums vienlaikus atcelt iestādes atteikumu izdot labvēlīgu administratīvo aktu nav vērtējams kā patstāvīgs prasījums par administratīvā akta atcelšanu. Šādos gadījumos parasti ir

uzskatāms, ka lietā ir pieteikts viens prasījums – prasījums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

[13] Izņēmums no minētā ir gadījums, ja pieteicējs atlīdzinājuma pieprasīšanai vai lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos pieteikumā pietiekami skaidri norādījis uz negatīvā administratīvā akta prettiesiskumu (tostarp administratīvā akta izdošanas gaitā pieļautiem procesuālajiem pārkāpumiem) vai arī tā izdošanas procesā pieļautiem būtiskiem procesuāliem pārkāpumiem, ja pieteicējs neiebilst pret negatīvā administratīvā akta rezultātu. Proti, izņēmums ir gadījums, ja no pieteikuma pietiekami skaidri izriet, ka pieteicēja mērķis, vēršoties tiesā, bijis ne tikai saņemt prasīto labvēlīgo administratīvo aktu, bet arī atlīdzinājuma pieprasīšanai vai lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos saņemt tiesas nolēmumu jautājumā par iestādes atteikuma un tā izdošanas gaitā veikto darbību tiesiskumu (*sal. Augstākās tiesas 2014.gada 28.februāra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-264/2014 8.punktu, 2012.gada 26.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-141/2012 12.punktu*).

Minētajos gadījumos lieta ierosināma un spriedums taisāms arī par negatīvā administratīvā akta tiesiskumu un/vai būtiska procesuālā pārkāpuma konstatēšanu. Proti, šādos gadījumos tiesai līdztekus spriedumam par labvēlīga administratīvā akta izdošanu vai pieteikuma noraidīšanu šajā daļā jātaisa spriedums arī par negatīvā administratīvā akta atzīšanu par prettiesisku un/vai būtiska procesuālā pārkāpuma konstatēšanu (vai pieteikuma noraidīšanu šajā daļā).

Turklāt gadījumā, ja pieteicējs, to pamatojot, ir iniciējis un uzturējis prasījumu par negatīvā administratīvā akta prettiesiskumu un/vai būtiskiem tā izdošanas procesā pieļautiem procesuālajiem pārkāpumiem, apstāklis, ka tiesa attiecībā uz šiem prasījumiem nav pieņēmusi atsevišķu lēmumu par lietas ierosināšanu, nevar būt pamats atteikumam taisīt par to spriedumu (*sk. Augstākās tiesas 2015.gada 12.marta lēmuma lietā Nr.SKA-369/2015 8. un 9.punktu*).

[14] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2014.gada 26.jūnija lēmumu pieņemts pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu – bezdarbnieka pabalsta piešķiršanu, un ierosināta administratīvā lieta. Savukārt ar aģentūras Rīgas pilsētas Vidzemes nodaļas 2015.gada 25.marta lēmumu Nr.15/736729 pieteicējai piešķirts bezdarbnieka pabalsts no 2014.gada 27.marta līdz 2014.gada 26.decembrim. Respektīvi, pieteicēja saņēmusi to labumu, kā dēļ ir vērsusies tiesā, taču pirmās instances tiesas sēdē pieteicēja pieļāva nākotnē iespējamu prasījumu saņemt atlīdzinājumu saistībā ar pārsūdzētā lēmuma prettiesiskumu un tādēļ norādīja, ka uztur pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atzīšanu par prettiesisku. Līdz ar to apgabaltiesa secina, ka lietā ir izlemjams arī prasījums par pārsūdzētā lēmuma atzīšanu par prettiesisku. Tātad atbilstoši administratīvo tiesu judikatūrā norādītajam, tiesai ir jālemj par diviem prasījumiem - par labvēlīga administratīvā akta izdošanu – bezdarbnieka pabalsta piešķiršanu un pārsūdzētā lēmuma atzīšanu par prettiesisku.

[15] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 282.panta 7.punktu tiesvedību lietā izbeidz, ja tiesiskais strīds, kas bija par pamatu pieteikuma iesniegšanai tiesā, izbeidzies, piemēram, iestādei atceļot pārsūdzēto administratīvo aktu vai atzīstot pārsūdzēto administratīvo aktu par prettiesisku, spēkā neesošu vai spēku zaudējušu.

Tā kā apgabaltiesa konstatēja, ka pieteicēja šobrīd jau ir saņēmusi to labumu, kura dēļ bija vērsusies tiesā, kā arī lietā ir noskaidrots procesa dalībnieku viedoklis par tiesvedības izbeigšanu, apgabaltiesa atzīst, ka tiesvedība pieteikuma daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu (bezdarbnieka pabalsta piešķiršanu) ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 7.punktu.

[16] Ievērojot iepriekš norādīto, apgabaltiesa atzīst, ka, tā kā pirmās instances tiesa nav pareizi identificējusi prasījumus, kā rezultātā nav lēmusi par tiesvedības izbeigšanu lietā daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu (bezdarbnieka pabalsta piešķiršanu) saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 282.panta 7.punktu, pirmās instances spriedums šajā daļā nav pareizs.

[17] Pārbaudot pirmās instances tiesas spriedumu daļā par pārsūdzētā lēmuma atzīšanu par prettiesisku un lietas materiālus kopsakarā ar aģentūras apelācijas sūdzībā norādīto argumentāciju, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, piemērojusi atbilstošās tiesību normas, pirmās instances tiesas izdarītie secinājumi ir pareizi un pietiekami, tādēļ apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai un atkārtoti tos pašus argumentus nenorāda (*sk. šā sprieduma [7.2.] un [7.3.]punktu*).

Savukārt, atbildot uz apelācijas sūdzības argumentiem, apgabaltiesa norāda, ka Augstākā tiesa 2012.gada 10.aprīļa spriedumā lietā Nr.SKA-83/2012 ir sniegusi šajā konkrētajā lietā piemēroto tiesību normu interpretāciju, tādēļ pirmās instances tiesa pamatoti ir atsaukusies uz minēto spriedumu.

Vienlaikus apgabaltiesa norāda, ka Satversmes tiesa 2001.gada 13.marta sprieduma lietā Nr.2000-08-0109 ir atzinusi, ka, ja darba devējs, pārkāpjot likumu, neveic obligātās iemaksas, noteiktām institūcijām ir pilnvaras savas prasības pret šiem darba devējiem realizēt piespiedu kārtā. Apdrošināmās personas, kuras nevar ietekmēt ne darba devēja, ne tās institūcijas darbību, kas īsteno un/vai uzrauga sociālo apdrošināšanu, nedrīkst ciest tādēļ, ka citas personas nepilda vai nepienācīgi pilda savus likumā noteiktos pienākumus.

Līdz ar to, tā kā konkrētajā lietā pieteicējas darba devējs nebija pildījis likumā noteiktos pienākumus, pieteicējai nevar liegt tiesības uz bezdarbnieka pabalsta saņemšanu.

Tāpat apgabaltiesa uzskata, ka tas, ka pieteicējas darba devējs dienestam nebija paziņojis par pieteicējas algotā darbā aprēķinātiem ienākumiem un tādējādi nebija reģistrēti pieteicējai aprēķinātie ienākumi un obligātās iemaksas, neliedza

aģentūrai, ņemot vērā likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 5.panta pirmajā daļā noteikto, piešķirt pieteicējai bezdarbnieku pabalstu.

[18] Par pieteikuma iesniegšanu un lietas ierosināšanu tiesā pieteicēja ir samaksājusi valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā (*lietas 7.lapa*).

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu. Savukārt saskaņā ar Ministru kabineta 2013.gada 12 februāra noteikumu Nr.85 „Kārtība, kādā administratīvajā lietā iemaksā, atmaksā un atlīdzina valsts nodevu un iemaksā un atmaksā drošības naudu" 13.punktu valsts nodevu atlīdzina mēneša laikā pēc tiesas vai tiesneša nolēmuma stāšanās spēkā Administratīvā procesa likuma 126.pantā minētajos gadījumos no tās iestādes budžeta līdzekļiem, kura attiecīgajā administratīvajā lietā bijusi pieaicināta atbildētāja pusē.

Ņemot vērā minēto, pieteicējas labā no atbildētājas Latvijas Republikas piespriežama samaksātā valsts nodeva 28,46 *euro* apmērā, atlīdzinot to no aģentūras budžeta līdzekļiem.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 7.punktu, 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

izbeigt tiesvedību lietā daļā par labvēlīga administratīvā akta (bezdarbnieka pabalsta piešķiršanu) izdošanu.

Atzīt par prettiesisku Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktores 2014.gada 22.maija lēmumu Nr. 09-7/3532.

Piespriest no Latvijas Republikas par labu /pers. A/ (personas kods /personas kods/, dzīvojošas /adrese/) valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā, atlīdzinot to no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras budžeta līdzekļiem.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente S.Kanenberga

Tiesneses D.Makarova

I.Višķere